

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалавр)
Кафедра	Реставрація та експертиза творів мистецтв	Рік навчання	4
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	вибіркова
Спеціальність	023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»	Семестри	8

НАУКОВА РЕКОНСТРУКЦІЯ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА

Семестр 8 (2025-2026 н.р.)

Викладач	Терехов Максим Олегович PhD (доктор філософії.)
E-mail	maxim.olegovich1991@gmail.com
Заняття	За розкладом
Консультації	За розкладом
Адреса	Дистанційно на платформі Zoom, googl-meet
Телефон	к. 407, поверх 4, корпус 3, вул. Мистецтв 11 057 706-03-50 (кафедра)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи.

Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — ЕТМ); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *jpeg, pdf*. Окрім роздруківок для аудиторних занять, роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, по телефону є припустимі, але при відсутності навчальних пар. Крім того, консультування з викладачем в режимі онлайн відбуваються у визначені дні та години.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Методичні матеріали

1. Долуда, А.О. Судово-мистецтвознавча експертиза. *Наукова конференція професорсько-викладацького складу ХДАДМ за підсумками роботи у 2006 – 2007 навчального року* (Харків, 16 – 19 травня 2007р.). Харків, 2007р. С. 33-36.
2. Долуда, А. О. Підробки в антикваріаті. *Наукова конференція професорсько-викладацького складу ХДАДМ за підсумками роботи у 2008 – 2009 навчального року* (Харків, 7 – 9 травня 2009р.). Харків, 2009р. С. 26-29.
3. Долуда А.О., Терехов М.О. Дослідження розшарування різночасового живопису. *Наукова реставрація. Історія, сучасність, шляхи модернізації: наукові доповіді XI Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 11-14 вересня 2018р.). Київ, 2018. Ч.2 .С.165-170.
4. Долуда А.О. Місце реставратора у сучасному антикварному ринку. *Другого міжнародного форуму реставраторів у Львові*. (Львів, травень 2008 р.) Львів, 2008. С. 62-65.
5. Долуда А.О. Антикварний ринок України. *XI Кримські Міжнародні Воронцовські наукові читання*. (Крим, Алушка, вересень 2008р.) Алушка, 2008. С. 35-37.
6. Долуда, А.О., Дробишева О.С., Пукліч О.С. Не зважаючи на підпис, річ справжня. *Всеукраїнська наукова конференція професорсько-викладацького складу та студентів ХДАДМ, за підсумками роботи 2018/2019 навчального року.*_(Харків, 25 травня 2019р.) Харків, 2019. С. 34-36.
7. Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Положення про Комісію з атестації художників-реставраторів України» від 8 квітня 1993 р. № 84.
8. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань : збірник документів. Київ: Інститут культурології Академії мистецтв України, 2009. 416 с.
9. Прибега Л. Архітектурна спадщина України: пам'яткоохоронний аспект : монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2016. С. 120-121.
10. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08.06.2000 р. № 1805-III : станом на 15 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 19.06.2023).

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Відповідні комп'ютерні програми необхідні для виконання завдань: Microsoft Word. Мікроскопи МБС-2, МБС-9, Приладдя для дослідження в ультрафіолетовім та інфрачервонім діапазоні довжини електромагнітних хвиль. Негатоскоп. Лупи 3-10 крат. Набір світлофільтрів. Реактиви для мікрохімічних досліджень.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Курс покликаний ознайомити студентів із можливостями застосування сучасних комп'ютерних технологій у створенні реставраційної документації, зокрема картосхем та візуальних реконструкцій, орієнтованих на провідні міжнародні практики. Основна мета дисципліни — сформувати у майбутніх фахівців необхідну базу знань і навичок роботи з графічними програмами **Adobe Photoshop, CorelDRAW та SketchUp**. Ці інструменти

будуть використовуватися під час створення картосхем станкового та монументального мистецтва на різних етапах реставрації, а також для моделювання ймовірного автентичного вигляду творів та проєктування кількох варіантів їх остаточного відновлення. Окрему увагу приділено питанням складання стратиграфій у процесі дослідження настінного живопису.

Дисципліна логічно доповнює курси **«Експертиза творів живопису» та «Основи реставрації творів живопису»**. Навчання відбуватиметься через обговорення теоретичних матеріалів, аналіз практичного досвіду роботи з творами мистецтва та формування власного підходу до документування реставраційних процесів із застосуванням новітніх цифрових технологій.

Програма передбачає не лише огляд і критичне осмислення основ реставраційного проєктування та документації, а й активну взаємодію викладача зі студентами під час лекцій. Практична частина акцентує увагу на виконанні індивідуальних завдань, їх презентації, колективному обговоренні та оцінюванні різних графічних рішень для створення картосхем і візуалізацій.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета курсу — навчити студентів створювати реставраційну документацію за допомогою сучасних цифрових технологій. Йдеться насамперед про виконання картограм та проєктів візуалізацій творів мистецтва: як їх можливого автентичного (авторського) вигляду, так і стану після реставрації. Окремо розглядатиметься робота з «Реставраційним паспортом», обов'язковою складовою якого є картограми.

У межах курсу студенти виконуватимуть практичні завдання — створюватимуть реставраційні картосхеми та візуалізації до тих творів, що опрацьовуються в рамках дисциплін **«Експертиза творів живопису» та «Основи реставрації творів живопису»**. Це дозволить поєднати теоретичні знання з практикою та підготуватися до професійної діяльності.

Курс покликаний сформувати розуміння значення реставраційних проєктів і наукової документації, що супроводжує процес відновлення творів мистецтва.

Завдання курсу:

- виробити у студентів чітке усвідомлення відмінностей у створенні документації для станкових і монументальних творів;
- навчити обґрунтовувати й розробляти концепцію картосхем відповідно до характеру ушкоджень кожного окремого об'єкта;
- засвоїти практичні навички у плануванні та аргументації реставраційних рішень;
- сформувати вміння підготовки кількох варіантів візуалізації майбутнього експозиційного вигляду твору після реставрації для представлення на художньо-реставраційній раді.

Студент після завершення курсу має вміти:

- інтегрувати традиційні підходи у створенні реставраційної документації з новітніми цифровими технологіями;

- користуватися програмами для комп'ютерної обробки текстової та графічної інформації у процесі ведення документації;
- створювати реставраційні картосхеми, поєднуючи ручну графіку з інструментами комп'ютерного моделювання;
- виконувати стратиграфічний аналіз технологічних та часових нашарувань об'єкта;
- інтерпретувати результати міждисциплінарних досліджень пам'ятки для підготовки візуалізацій її ймовірного первісного вигляду;
- застосовувати сучасні цифрові засоби для відтворення автентичного вигляду об'єкта реставрації;
- розробляти проєкти тонувань із використанням графічних редакторів;
- готувати кілька варіантів візуалізації майбутнього стану твору після реставрації з використанням комп'ютерних технологій;
- знаходити та вирішувати практичні проблеми, що виникають у процесі роботи;
- демонструвати актуальні знання в галузі реставрації та здатність застосовувати їх у професійній діяльності.

Компетентності, що забезпечує дисципліна:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.

СК 7. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.

СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 3. Формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН 8. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН 9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН 11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПРН 14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ПРН 16. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва.

ПРН 17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається протягом 2 семестрів(7-8) 4-го курсу (6 кредити ECTS). Дисципліна викладається 180 годин, з яких 85 годин- практичних, 95- самостійних робіт. Всього семестр має 2 модулі та 8 тем.

Змістовий модуль 1

Розділ 1.

Тема 1.

Предмет і завдання реставраційної документації. Фотофіксація станкового твору мистецтва, що надійшов на дослідження саме живопис на полотні.

Тема 2.

Фотофіксація. Особливості фотофіксації станкових творів мистецтва. Редагування зображень в програмі Adobe Photoshop для виконання картограм. Опрацювати рекомендовану літературу і лекційний

Тема 3.

Особливості виконання картограм для творів станкового та монументального мистецтва. Правила виконання та оформлення картограми Підготовка фотографій лицевої та зворотної сторони твору для виконання картосхем Ознайомлення з програмою Corel DRAW. Опрацювати рекомендовану літературу і лекційний матеріал

Тема 4.

Використання графічних редакторів зокрема Adobe Photoshop для виконання реставраційної документації. Визначити кількість та види пошкодження твору що надійшов на реставрацію. Підготувати умовні позначення для кожного окремого пошкодження. (обговорення питань) Редагування фотографій в програмі Adobe Photoshop. Інструменти, можливості.

Тема 5.

Види реставраційної документації Обговорення питань , що виникли під час виконання картосхем. Консультації Виконання картосхем

Тема 6.

Фото документація. Розвиток фотосправи і її вплив на виготовлення реставраційної документації. Обговорення питань , що виникли під час виконання картосхем. Консультації Виконання картосхем

Тема 7

Графічна (рисункова) документація. Обговорення питань, що виникли під час виконання картосхем. Консультації Виконання картосхем

Тема 8

Мультимедійна документація. Обговорення питань , що виникли під час виконання картосхем. Консультації

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом практичних занять. Самостійна робота здобувача спрямована на закріплення практичних завдань. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка до практичних занять з дисципліни в контексті власного наукового дослідження. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю екзаменаційний перегляд.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B	B+ 85-89	незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачу. За необхідності студент має спитати дозволу вийти з конференції (окрім заліку).

Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції.

У разі відрадження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день, або попіклуватись про його заміну.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо (причини пропуску мають бути підтверджені). Запізнення на заняття не вітаються. Якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю помічено списування, студент втрачає право отримати бали за тему, або надається інший перелік додаткових питань. Якщо це відбулось в процесі заліку — студент отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

1	Поточний контроль за перший модуль	0–40
2	Поточний контроль за другий модуль	0–60
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали		Критерії оцінювання
	0–20	0–40	
A+	20	40	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали та приклади за темою. Відповів на додаткові питання. Розширив роботу до рівня тез до конференції. Подача акуратна, без помилок
A	17–19	37–39	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, надав додаткові матеріали за темою. Подача акуратна, без помилок
A-	16	36	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок
B	12–15	32–35	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив декілька незначних помилок

C	8–11	22–31	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з форматуванням
D	4–7	10–21	Студент не в повному обсязі опанував матеріал теми, робота виконана на недостатньому рівні із значними недоліками (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, відсутність творчого підходу тощо), наявні проблеми з форматуванням
E	1–3	1–9	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал теми, виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна подача виконаної роботи, неохайність подання тощо).
	0	0	Пропуск рубіжного контролю

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у методичних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

Література

11. Долуда, А.О. Судово-мистецтвознавча експертиза. *Наукова конференція професорсько-викладацького складу ХДАДМ за підсумками роботи у 2006 – 2007 навчального року* (Харків, 16 – 19 травня 2007р.). Харків, 2007р. С. 33-36.
12. Долуда, А. О. Підробки в антикваріаті. *Наукова конференція професорсько-викладацького складу ХДАДМ за підсумками роботи у 2008 – 2009 навчального року* (Харків, 7 – 9 травня 2009р.). Харків, 2009р. С. 26-29.
13. Долуда А.О., Терехов М.О. Дослідження розшарування різночасового живопису. *Наукова реставрація. Історія, сучасність, шляхи модернізації: наукові доповіді XI Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 11-14 вересня 2018р.). Київ, 2018. Ч.2 .С.165-170.
14. Долуда А.О. Місце реставратора у сучасному антикварному ринку. *Другого міжнародного форуму реставраторів у Львові*. (Львів, травень 2008 р.) Львів, 2008. С. 62-65.
15. Долуда А.О. Антикварний ринок України. *XI Кримські Міжнародні Воронцовські наукові читання*. (Крим, Алушка, вересень 2008р.) Алушка, 2008. С. 35-37.

16. Долуда, А.О., Дробишева О.С., Пукліч О.С. Не зважаючи на підпис, річ справжня. *Всеукраїнська наукова конференція професорсько-викладацького складу та студентів ХДАДМ, за підсумками роботи 2018/2019 навчального року.* (Харків, 25 травня 2019р.) Харків, 2019. С. 34-36.

17. Оляніна С. Щодо уточнення атрибуції й датування групи ікон з колекції київських музеїв. *Українська художня культура: історія та сучасні проблеми*: зб. наук. пр. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2012. С. 210 – 231.

18. Оляніна С. В. Український іконостас: від функціональної конструкції до архітектурної рами. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2019. №1. С. 374 – 379.

19. Оляніна С. Український іконостас: символічна структура та іконологія: монографія. Київ : АртЕк, 2019. 400 с. з іл.

20. Консервація і реставрація пам'яток архітектури : методичний посібник під ред. М. Орленка. Київ : Корпорація «Укрреставрація», Львів : Інститут Укрзахідпроектреставрація», 1996. 586 с.

21. Розробка методики з дослідження об'єктів живопису: звіт про НДР / МЮУ ХНДІСЕ ; кер. А. О. Долуда ; викон. : О. Пукліч – Х., 2019. Номер держреєстрації № 0117U004752.

22. Терехов М.О., Долуда А. О. Метод розшарування як можливість проведення атрибуції різночасового живопису. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2021. Вип. №37 (3). С. 61-68.

23. Терехов М. Карпів В. Досвід збереження різночасового монументального малярства. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2023. Вип. №58 (1). С. 81-86.